پژوهشی درباره لزوم غربالگری بیماران قلبی پیش از عمل جراحی

24 آبان 1404

در سال‌های اخیر با افزایش شیوع بیماری‌های قلبی، شمار بیمارانی که نیاز به جراحی قلب باز دارند رو به رشد است. در این میان، بررسی احتمال وجود عفونت‌های ویروسی در این بیماران، نقشی حیاتی در ایمنی عمل جراحی و کادر درمان دارد.

بیماری‌های قلبی عروقی در سراسر جهان یکی از اصلی‌ترین دلایل مرگ‌ومیر محسوب می‌شوند و هر سال میلیون‌ها نفر را درگیر می‌کنند. در ایران نیز سهم این بیماری‌ها در آمار مرگ‌ومیر قابل توجه است. برای بسیاری از بیماران، جراحی قلب باز یا همان بای‌پس عروق کرونر، تنها گزینه درمانی مؤثر برای بازگرداندن جریان خون طبیعی به قلب است. اما پیش از انجام این جراحی، باید وضعیت سلامت عمومی و خطرهای احتمالی هر بیمار از نظر ابتلا به ویروس‌های خطرناکی مانند هپاتیت B هپاتیت C و HIV به‌دقت بررسی شود، چرا که وجود این عفونت‌ها می‌تواند نه‌تنها بر وضعیت بیمار بلکه بر ایمنی تیم درمان نیز تأثیر بگذارد.

از آنجا که این سه ویروس می‌توانند به‌صورت خاموش و بدون علامت در بدن باقی بمانند، غربالگری بیماران پیش از جراحی اهمیت زیادی دارد. تماس مستقیم جراحان و پرستاران با خون بیماران در حین عمل، در صورت نبود آگاهی از وضعیت عفونی بیمار، می‌تواند خطر انتقال ویروس را افزایش دهد. از سوی دیگر، دانستن شیوع واقعی این عفونت‌ها در میان بیماران قلبی، به برنامه‌ریزی دقیق‌تر مراکز درمانی برای پیشگیری، کنترل و کاهش هزینه‌های غیرضروری آزمایش‌های گسترده کمک می‌کند.

در مطالعه‌ای که توسط مریم طالبی مقدم و چهار تن از همکارانش از دانشگاه علوم پزشکی مازندران انجام شده است، وضعیت عفونت‌های ویروسی در بیماران کاندید جراحی قلب مورد بررسی قرار گرفته است. این تیم با تمرکز بر بیماران بستری در بیمارستان فاطمه زهرا (س) ساری، میزان شیوع ویروس‌های هپاتیت B هپاتیت C و HIV را در میان بیماران در آستانه جراحی قلب باز بررسی کرد. هدف این پژوهش، شناسایی میزان درگیری بیماران با این ویروس‌ها و ارتباط آن با عواملی چون سن، جنس، سوابق پزشکی و رفتارهای پرخطر بود.

در این مطالعهداده‌های مربوط به ۵۰۰ بیمار که برای جراحی بای‌پس عروق کرونر یا سایر جراحی‌های قلب باز بستری شده بودند، جمع‌آوری و تحلیل شد. پژوهشگران برای هر بیمار، اطلاعاتی درباره سابقه تزریق خون، مصرف مواد مخدر، سابقه خانوادگی ابتلا به ویروس‌ها و عوامل خطر مانند فشار خون بالا، دیابت و اختلالات چربی ثبت کردند. سپس با استفاده از نرم‌افزارهای آماری، الگوهای ارتباطی میان این متغیرها و ابتلا به ویروس‌ها بررسی شد تا تصویری روشن از وضعیت موجود در اختیار پزشکان و سیاست‌گذاران سلامت قرار گیرد.

نتایج نشان دادند که در میان بیماران مورد بررسی، ۸ درصد مبتلا به هپاتیت B یک درصد مبتلا به هپاتیت C و ۰.۲ درصد مبتلا به HIV بودند. جالب آنکه هپاتیت B در زنان کمی بیشتر از مردان دیده شد، در حالی که هپاتیت C در مردان شیوع بالاتری داشت.

سن پایین‌تر با احتمال بالاتر ابتلا به هپاتیت B و HIV همراه بود و سن بالاتر با افزایش موارد هپاتیت C ارتباط داشت. همچنین، مصرف مواد مخدر تزریقی و سابقه دریافت خون از عوامل مهم در بروز عفونت‌های HCV و HIV شناخته شدند.

در جمع‌بندی پژوهش، محققان تأکید کردند که غربالگری پیش از عمل برای بیماران در معرض خطر می‌تواند از انتقال عفونت به سایر بیماران و کارکنان بیمارستان جلوگیری کند. همچنین، انجام مطالعات گسترده‌تر در مراکز درمانی مختلف کشور می‌تواند به شناسایی بهتر گروه‌های پرخطر و هدفمندتر شدن اقدامات پیشگیرانه کمک کند.

اطلاعات تکمیلی حاصل از این تحقیق نشان داد که بیشتر بیماران مورد مطالعه در گروه سنی ۵۱ تا ۶۰ سال قرار داشتند و بیش از دوسوم آن‌ها تحصیلات زیر دیپلم داشتند. فقط ۴ درصد از بیماران تحصیلات دانشگاهی داشتند.

بررسی‌ها نشان داد که در میان بیماران، سابقه خانوادگی ابتلا به ویروس‌ها بسیار پایین بوده و تقریباً همه بیماران گزارش کردند که فرد مبتلا در خانواده‌شان وجود ندارد. از سوی دیگر، بررسی ارتباط میان رفتارهای پرخطر و عفونت نشان داد که اعتیاد تزریقی یا حتی مصرف مواد خوراکی در برخی موارد، احتمال ابتلا به ویروس‌ها را افزایش می‌دهد. تنها یک بیمار مبتلا به HIV شناسایی شد که علت اصلی ابتلا، داشتن چند شریک جنسی بود.

پژوهشگران در مقایسه نتایج با مطالعات جهانی دریافتند که میزان شیوع ویروس‌های هپاتیت در بیماران جراحی قلب در ایران مشابه الگوهای گزارش‌شده در بسیاری از کشورهاست. در عین حال، این مطالعه اهمیت رعایت اصول ایمنی و استفاده از تجهیزات محافظتی توسط کادر درمان را دوباره یادآوری می‌کند. اگرچه خطر انتقال ویروس از بیمار به پزشک بسیار پایین است، اما استفاده از روش‌های پیشگیری پس از تماس (PEP) همچنان حیاتی است.

در نهایت، این پژوهش که در «مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران» منتشر شده است بار دیگر ضرورت انجام آزمایش‌های دقیق پیش از جراحی را برای حفظ سلامت بیماران و کارکنان نظام سلامت یادآور می‌شود.